

การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

กนกพรรัตน์ ต่วนชะเอม และศุภล อริยสังสีสกุล

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย และเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยได้ทำการรวบรวมตัวชี้วัดคุณภาพที่เกี่ยวข้อง 7 ประเด็นสำคัญในการส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากร ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ กระบวนการบริหาร ผลผลิตการดำเนินงาน และผลลัพธ์การดำเนินงาน ซึ่งตัวชี้วัดคุณภาพนี้รวบรวมจากงานวิจัยในประเทศ ต่างประเทศ และกระทรวงสาธารณสุข ผ่านการวิเคราะห์กรอบแนวคิดการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้โมเดลตรรกะ (Logic model) สำหรับการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพ ในครั้งนี้ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพชุมชน จำนวน 9 คน ทำการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพที่มีศักยภาพ ทั้งนี้เดลฟายรอบที่ 1 เป็นการประเมินตัวชี้วัดคุณภาพตามเกณฑ์การคัดเลือกด้านความสำคัญและความตรง แล้วจึงนำตัวชี้วัดคุณภาพ ที่ผ่านการคัดเลือกนั้นมาประเมินเพื่อหาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ สำหรับเดลฟายรอบที่ 2 เป็นการหาฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมความสอดคล้อง และความเป็นไปได้อีกครั้งหนึ่ง และคัดเลือกเฉพาะตัวชี้วัดคุณภาพที่มีฉันทามติ และนำตัวชี้วัดคุณภาพไปทดลองประเมินหาค่าความเที่ยงโดยใช้สถิติ Cohen's kappa มีค่า K เท่ากับ 0.99 อยู่ในระดับดีมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดคุณภาพจำนวน 58 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 46 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ทรัพยากร 6 ตัวชี้วัด ภาวะผู้นำ 12 ตัวชี้วัด การมีส่วนร่วมของชุมชน 10 ตัวชี้วัด เครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ 6 ตัวชี้วัด กระบวนการบริหาร 3 ตัวชี้วัด ผลผลิตการดำเนินงาน 3 ตัวชี้วัด และผลลัพธ์การดำเนินงาน 6 ตัวชี้วัด ซึ่งสามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานตามประเด็นสำคัญของศักยภาพชุมชน ในการส่งเสริมการออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวชี้วัด; ศักยภาพชุมชน; การออกกำลังกาย

THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY POTENTIAL INDICATOR FOR EXERCISING PROMOTION

Kanokrat Tuantha - em, and Sukol Ariyasajsiskul

Faculty of Education, Thailand National Sports University Bangkok Campus

---

Abstract

The development of community potential indicator for exercising promotion is very important to assess the performance of local government organizations and communities. The purposes of this research are to develop indicators and test the “consistency of the indicators of community potential for exercising promotion”. 7 relevant quality indicators were collected in promoting exercise in the community, including resources, leadership, community development, health development network, administrative processes, operational productivity and operational results. The indicators quality were compiled from research in the country, foreign countries, and the Ministry of Public Health, through the analysis of conceptual frameworks from experts, using logic models. For the selection of quality indicators the Delphi technique is used this time. 9 community health development experts were provides to make a selection of potential quality indicators. The first round of the Delphi technique is the assessment of quality indicators based on the selection criteria for importance and validity. The selected quality indicators are evaluated for the consensus by experts. They are suitability, consistency, and feasibility. The second round of the Delphi technique will then be the consensuses of the experts in terms of suitability, consistency, and possibility one more time. Only quality indicators with consensus would be selected. The quality indicators are then tested for reliability by using Cohen's kappa statistics. If the value of κ is 0.99, it will be a very good indicator, with statistical significance at the .01 level.

The research results are found that 58 quality indicators passed 46 selection criteria, (comprising 6 resources indicators, 12 leadership indicators, 10 community participation indicators, 6 health development network indicators, 3 management indicators of productivity, 3 operational indicators, and 6 operational results, which can appropriately reflect the performance of the key issues of the community's potential to promote exercise.

Keywords: indicator development, community potential, exercise

บทนำ

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสุขภาพที่แข็งแรงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน เป็นต้น เนื่องจากผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงจะมีความสามารถทางร่างกาย จิตใจ และเวลามากกว่าคนที่ไม่แข็งแรง ดังนั้นนโยบายการพัฒนาสุขภาพของประเทศไทย ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพในระดับครอบครัวและชุมชน ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 เร่งการสร้างเสริมสุขภาพคนไทยเชิงรุก วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งของบุคคล ชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและภาคประชาสังคมด้านสุขภาพให้มีศักยภาพ มีความรู้ และทัศนคติที่ถูกต้องด้านพฤติกรรมสุขภาพมีการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพลดลง สามารถช่วยเหลือ ดูแลตนเองและชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างและจัดการระบบสุขภาพ มีเป้าหมายการพัฒนาให้คนไทยทุกช่วงวัย มีสุขภาพที่ดี แข็งแรง มีนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ และลดปัจจัยเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ โดยมีตัวชี้วัด คือ พฤติกรรมสุขภาพของคนไทยมีอัตราการออกกำลังกาย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 โดยเทียบจากข้อมูลการสำรวจสุขภาพคนไทยครั้งที่ 5) (The Board of Directors for the preparation of the National Health Development Plan No. 12, 2016) ซึ่งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับดังกล่าวจะเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานพัฒนา ด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อส่งผลให้ระบบสุขภาพของประเทศไทยมีความเข้มแข็ง เป็นเอกภาพ ประชาชนไทยมีสุขภาพดีต่อไป

การที่จะส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับคนในชุมชนนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการจัดทำ การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ มีการบริการอย่างทั่วถึง ตรงกับความต้องการของประชาชนตาม ความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานด้านการสาธารณสุข กำหนดงานที่ต้องปฏิบัติออกเป็น 4 ส่วน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งการสุขภาพสิ่งแวดล้อมหรือการอนามัยสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการสาธารณสุขและคุณภาพชีวิตของชุมชนตามกรอบงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในการให้บริการด้านการสาธารณสุขแก่ประชาชน (Supachchaya Sunanta, 2018)

ดังนั้น การขับเคลื่อนการออกกำลังกายสู่ชุมชนเพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งการป้องกันและรักษาโรค ในศูนย์บริการปฐมภูมิ (Primary care unit) ด้วยการสนับสนุนจากบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ในการกระตุ้นเตือน และให้คำปรึกษาขอแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกาย/ออกกำลังกาย การจัด กิจกรรมอื่น ๆ เสริมตามนโยบายหลักของกระทรวงสาธารณสุข คือ การส่งเสริมและรณรงค์ให้คนไทยออกกำลังกาย โดยให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาพที่ดี มีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และส่งเสริมให้บุคลากร สาธารณสุขเป็นต้นแบบด้านสุขภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง สาธารณสุข “ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ร่างกายแข็งแรง เศรษฐกิจประเทศแข็งแรง” ซึ่งในปี 2563 ได้จัดทำ 3 โครงการใหญ่ คือ “โครงการ 1 ล้านครอบครัวไทยออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” “โครงการทำไทย...ก้าวไกลโรค” และ “โครงการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างยั่งยืนระดับประเทศ” ถ้าประชาชนแข็งแรงประเทศไทยจะ เข้มแข็ง ช่วยลดความแออัดของโรงพยาบาล (The Public Relations Department Region 3 Chiangmai, 2019) ทั้งนี้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุน การปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อ การออกกำลังกายสู่การมีสุขภาพดีที่ยั่งยืนต่อไป

การที่จะบ่งบอกได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลการดำเนินงานในด้านการส่งเสริมการออกกำลังกาย ของชุมชนมาก - น้อยเพียงใดแสดงในรูปข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสะท้อนประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ขององค์กรหรือหน่วยงานภายในองค์กร นั่นคือ “ตัวชี้วัด” สำหรับตัวชี้วัดในครั้งนี้จะใช้การแบ่งตามลักษณะ

การนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาโดยคัดเลือกตัวแปรมาจำนวนหนึ่งซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าความเหมาะสมและเกิดประโยชน์และสามารถนำไปใช้ ซึ่งแสดงความเป็นตัวแทน หรือทำการนำตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัวมารวมกัน และลดค่าตัวแปรลงตามสถานการณ์ เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสม (Narong Srikriengthong, & Thirawat Chantuk, 2016)

สำหรับการศึกษาศักยภาพของชุมชนมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ระบุตัวชี้วัดศักยภาพของชุมชนไว้หลายท่าน เช่น จีเรเดอต์ จีแดง (Jeeradert jeedang, 2012) เอกศักดิ์ เฮงสุโข (Ekasak Hengsucho, 2014) Hong, & Jun (2017) มูลนิธิวิคตอเรียเพื่อผู้รอดชีวิตจากการทรมาน (Victorian Foundation for Survivors of Torture (Foundation House), 2017) เป็นต้น แต่ยังคงขาดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชนและการส่งเสริมการออกกำลังกายที่มีความชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ดังนั้น การสร้างตัวชี้วัดจึงต้องศึกษาระดับเฉพาะเจาะจง โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic research) ที่ Lincoln, & Guba (1985) ได้เสนอไว้ในรูปแบบการประเมินผลระบบผู้เชี่ยวชาญ หรือระบบผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความถูกต้องของสิ่งที่นำเสนอมีความเชื่อว่ามีมาตรฐานและเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญเอง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นให้มีความสมบูรณ์ถูกต้อง และใช้กรอบแนวคิดโมเดลเชิงตรรกะ (Logic model) นิยมใช้ในการประเมินงานวิจัยด้านสุขภาพที่มีความซับซ้อน ที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ตามกิจกรรมที่คาดหวังนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Mills, Lawton, & Sheard, 2019)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสร้างและการพัฒนาตัวชี้วัดโดยอาศัยข้อมูลจากชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องในประเด็น “ศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย” และอาศัยวิธีการเชิงประจักษ์เพื่อให้เห็นความชัดเจนในกระบวนการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย
- 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ตัวชี้วัดคุณภาพตามประเด็นสำคัญของศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายตามเกณฑ์คุณภาพของการคัดเลือกตัวชี้วัด

1. ขั้นตอนการศึกษา

การดำเนินการเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้โดยดำเนินการดังนี้

จัดทำกรอบแนวคิดการวิจัย และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านพลศึกษานั้นนันทนาการ และการออกกำลังกาย ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปจัดทำร่างเครื่องมือแบบสอบถามตัวชี้วัดกับผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการทบทวนตัวชี้วัดอย่างเป็นระบบ

ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพและการออกกำลังกายตรวจสอบ ดำเนินการทบทวนตัวชี้วัดคุณภาพ โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพที่มีศักยภาพให้ครอบคลุม 7 องค์ประกอบสำคัญสำหรับศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นในการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพ จำนวน 2 รอบ

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

3.1 นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม

3.2 นำแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 1 นี้ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 9 คน คือ อาจารย์สาขาพลศึกษา สาขานันทนาการ สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ผู้ฝึกสอนกีฬา และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสุขภาพชุมชน จำนวน 7 คน บุคลากรทางการแพทย์ จำนวน 1 คน และนักวิชาการจากกรมพลศึกษา จำนวน 1 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญประกอบไปด้วย

- 1) จบการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป
- 2) มีผลงานวิจัยสม่ำเสมอทางด้านการออกกำลังกายในชุมชนและทำงานต่อเนื่องกับชุมชนทางด้านการออกกำลังกาย
- 3) ปฏิบัติงานด้านสุขภาพและการออกกำลังกายไม่น้อยกว่า 10 ปี ในหน่วยงานของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และองค์กรของรัฐ

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำในแต่ละตัวชี้วัด และให้คะแนนในแต่ละเกณฑ์คุณภาพเพื่อคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพดังนี้ ความสำคัญ ความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้

3.3 รวบรวมและวิเคราะห์ผลคะแนนที่ได้ใน 5 เกณฑ์ (เกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพ 5 ประเด็น) พร้อมความคิดเห็นและคำแนะนำในแต่ละตัวชี้วัด เพื่อนำไปปรับปรุงภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามที่ถูกต้อง ทั้งนี้ ตัวชี้วัดคุณภาพที่ผ่านเกณฑ์ความสำคัญ จะต้องมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 4 ($Mean \geq 4$) (Bortz, & Doring, 2002) และความตรงเชิงเนื้อหา จะต้องมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 ($IOC \geq 0.7$) (Clark, & Watson, 1995) จะถูกคัดเลือกเพื่อนำไปประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ในแต่ละตัวชี้วัดต่อไป

3.4 การประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ค่ามัธยฐาน (Median) และ I.R. ซึ่งตัวชี้วัดคุณภาพที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องผ่านทั้ง 2 เกณฑ์ คือ ค่ามัธยฐาน ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 3 ($Median \geq 3$) และค่า I.R. ไม่เกิน 1.99 ($I.R. \leq 1.99$) (Siam KaewWichit, Phenkan Kanchanarat, & Sirikwan Brihar, 2012)

3.5 ตัวชี้วัดคุณภาพที่ได้รับการคัดเลือกในเดลฟายรอบที่ 1 นี้ จะนำไปปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อพัฒนาแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 การคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคเดลฟาย รอบที่ 2

4.1 แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเดลฟายรอบที่ 2 นี้ ปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพตามเกณฑ์ความสำคัญ และความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดคุณภาพ เพื่อนำมาประเมินผลศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกายให้ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

4.2 แบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทคำถามปลายปิด ทั้งนี้คำถามปลายปิดผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็น 5 ระดับ (Likert scale) ในการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพที่มีศักยภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย เกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพ 3 ประเด็น คือความเหมาะสม ความสอดคล้อง และ

ความเป็นไปได้ ในการให้คะแนนเช่นเดียวกับแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 1 โดยตัวชี้วัดเชิงคุณภาพที่ได้รับคัดเลือก จะต้องผ่านทั้ง 2 เกณฑ์ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 3 และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquatile Range: I.R.) ไม่เกิน 1.99 (Siam KaewWichit, Phenkan Kanchanarat, & Sirikwan Brihar, 2012)

4.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการลงมติความเห็นพ้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญในเดลฟายรอบที่ 2 ไปประเมินผลศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้ประเมิน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสุขภาพและการออกกำลังกายของชุมชนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน เพื่อเป็นการยืนยันการคัดเลือกตัวชี้วัดคุณภาพจะทำการทดสอบความเที่ยงโดยใช้สถิติ Cohen's kappa statistic (Inter - rater reliability, IRR) (Lambert et al., 1996)

2. การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมโครงการ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ใบอนุญาตหนังสือรับรองเลขที่ 149/2563

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.1 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามกรอบแนวคิดการวิจัย จะนำข้อความมาวิเคราะห์ โดยใช้หลักการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3.2 การคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

1) การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จะต้อง มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 (Clark, & Watson, 1995) ตัวชี้วัดนั้นถึงจะได้รับการคัดเลือก

2) การวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ของความสำคัญ ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ ของแบบสอบถามจะใช้สถิติวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) เกณฑ์การพิจารณาตัวบ่งชี้เพื่อนำไปกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (Siam KaewWichit, Phenkan Kanchanarat & Sirikwan Brihar, 2012) ในการทำเดลฟายครั้งที่ 1 และตัวบ่งชี้ที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป ในการทำเดลฟายครั้งที่ 2

วิเคราะห์ของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) การพิจารณาความสอดคล้อง ของคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ ควรมีค่าไม่เกิน 1.99

การพิจารณาความเหมาะสมตัวบ่งชี้โดยนำค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไป เทียบกับเกณฑ์ 3.00 โดยใช้ t - test (One sample)

3) การพิจารณาค่าความเที่ยง Cohen's kappa statistic (Inter - rater reliability: IRR) (Lambert et al., 1996) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

$K \leq 0.2$ หมายความว่า   ค่าความเที่ยงน้อยที่สุด

$0.2 \leq K \leq 0.4$ หมายความว่า   ค่าความเที่ยงน้อย

$0.4 \leq K \leq 0.6$ หมายความว่า   ค่าความเที่ยงปานกลาง

$0.6 \leq K \leq 0.8$ หมายความว่า   ค่าความเที่ยงดี

$K > 0.8$ หมายความว่า   ค่าความเที่ยงดีมาก

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยใช้กรอบ การพัฒนาตัวบ่งชี้ศักยภาพตามโมเดลเชิงตรรกะ (Logic model) ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า/ทรัพยากร

กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต ผลลัพธ์ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้ ทรัพยากร ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ กระบวนการบริหาร ผลผลิตการดำเนินงาน และผลลัพธ์ การดำเนินงาน สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากตัวชี้วัด คุณภาพทั้งหมดจำนวน 58 ตัวชี้วัด ผ่านการพิจารณาให้คะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ในด้านความสำคัญ ความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ จำนวน 46 ตัวชี้วัด ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดของศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย 7 องค์ประกอบ

องค์ประกอบของ ศักยภาพชุมชนใน การส่งเสริม การออกกำลังกาย	ตัวชี้วัด
1 ทรัพยากร	<ol style="list-style-type: none"> 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอย่างน้อย 1 คน ที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและ/หรือพลศึกษา 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข เช่น แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จากหน่วยงานสาธารณสุขประจำตำบล หรือประจำจังหวัด ในการให้ความรู้ด้านการมีสุขภาพที่ดี 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรแกนนำการออกกำลังกาย หรืออาสาสมัครสาธารณสุข จากชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการออกกำลังกาย 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เช่น ยางยืด ไม้พลอง ฮูลาฮูป เครื่องเสียง เป็นต้น 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดหาสนามกีฬาลานกิจกรรม สระว่ายน้ำ ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดหาพื้นที่สวนสาธารณะในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2 ภาวะผู้นำ	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีระบบการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ 2) มีระบบการคัดเลือกคุณลักษณะของบุคคล เช่น ผู้ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น เชื่อมโยงความคิด มองการณ์ไกล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจิตบริการ เป็นต้น สำหรับปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน 3) มีระบบการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างชัดเจน เช่น หนังสือแต่งตั้ง หนังสือมอบหมายงาน เป็นต้น 4) มีระบบการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับภาครัฐ หลักการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพของคนในชุมชน 5) มีระบบการคัดเลือกบุคคลภายในชุมชนที่มีคุณลักษณะ เช่น ผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร และการตัดสินใจ มีความสามารถในการเอื้อยวจิตใจ เห็นใจผู้อื่น เชื่อมโยงความคิด สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้ มองการณ์ไกล มีจิตบริการ เห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย เป็นต้น มาปฏิบัติหน้าที่ 6) มีระบบการแต่งตั้งผู้นำชุมชนที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุมชน เช่น เอกสารการคัดเลือก ผู้นำชุมชน รายงานการประชุม 7) กำหนดทิศทางการดำเนินงานของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบของ ศักยภาพชุมชนใน การส่งเสริม การออกกำลังกาย	ตัวชี้วัด
	8) มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการสร้างเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย การให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน แรงงาน ทั้งองค์กรภายในและภายนอกชุมชน 9) ชี้แจงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพทางกาย ข้อพึงระวังในการออกกำลังกายตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล 10) เห็นความสำคัญในการออกกำลังกาย โดยการสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการออกกำลังกาย 11) ส่งเสริมการสร้างแกนนำสุขภาพ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ในการออกกำลังกายและเล่นกีฬาให้กับแกนนำสุขภาพในชุมชน ผู้นำการออกกำลังกาย 12) ร่วมแก้ไขปัญหาการดำเนินการส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชน กับคณะกรรมการชุมชน และคณะกรรมการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งเพื่อกำกับการออกกำลังกายและสุขภาพของชุมชน
3 การมีส่วนร่วมของชุมชน	1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงบทบาทในการพัฒนากิจกรรมการออกกำลังกายของชุมชน บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนโดยการประชุมกลุ่ม หรือการอภิปราย 2) หน่วยงานภาครัฐให้ข้อมูลสถานะสุขภาพของชุมชนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมการออกกำลังกายของชุมชน 3) หน่วยงานภาครัฐและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาแผนงานกิจกรรมในการส่งเสริมการออกกำลังกายที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เช่น การเลือกกิจกรรม ช่วงเวลา และผู้นำการออกกำลังกาย เป็นต้น 4) หน่วยงานภาครัฐและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชนที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือ 5) ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมการออกกำลังกายด้วยชุมชนเอง โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม 6) ชุมชนมีการร้องขอความช่วยเหลือ และได้รับความร่วมมือจากองค์กรภายในในด้านความรู้ในการออกกำลังกาย การอบรมผู้นำการออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายให้เหมาะสมแต่ละช่วงวัย 7) ชุมชนมีการร้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก และได้รับความช่วยเหลือในการส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เข้าร่วมแก้ปัญหาที่ชุมชน 8) ชุมชนมีการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานส่งเสริมการออกกำลังกาย และมีการนิเทศการปฏิบัติงาน พร้อมรายงานผลให้กับชุมชนทราบ 9) กรรมการติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริมการออกกำลังกายทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน หรือ 1 ปี อย่างสม่ำเสมอ 10) กรรมการตรวจสอบ และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายทุก 1 ปี อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบของ ศักยภาพชุมชนใน การส่งเสริม การออกกำลังกาย	ตัวชี้วัด
4 เครือข่าย การพัฒนาสุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากเครือข่าย รพ.สต./รพช./รพท./รพศ/สสอ./สสจ.* 2) ชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและทรัพยากรจากเครือข่ายสถานศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เครือข่ายพัฒนาชุมชน อบต. เทศบาล เกษตร 3) ชุมชนได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายจากองค์กรเอกชน 4) มีระบบการบริหารเครือข่ายที่เป็นรูปธรรม เช่น โครงสร้างเครือข่าย แผนงานบริหารเครือข่าย 5) มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย และเทคโนโลยีการออกกำลังกายกันระหว่างเครือข่าย อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 6) มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย เช่น การจัดแข่งขันกีฬา การจัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น
5 กระบวนการ บริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือนายกองคการบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี และคณะผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย ลงในแผนเทศบัญญัติรายจ่ายประจำปี และแผนพัฒนา 3 ปี 2) มีการแต่งตั้งหน่วยงานรับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมการออกกำลังกาย ได้แก่ กองสาธารณสุข กองการศึกษา กองสวัสดิการสังคม กองช่าง 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการติดตามผลการดำเนินส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง (ทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน) ในการประชุมประชาคมหรือแกนนำชุมชน พร้อมจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของเทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประจำทุกปี
6 ผลผลิตการ ดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1) สนามการจัดกิจกรรม มีความปลอดภัย เดินทางสะดวก ไม่ห่างไกลชุมชน สภาพแวดล้อมดีและสวยงาม และสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย 2) สถานที่ออกกำลังกาย มีความปลอดภัย เดินทางสะดวก ไม่ห่างไกลชุมชน สภาพแวดล้อมดีและสวยงาม และสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย 3) การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายมีความหลากหลายเหมาะสมกับเพศ กลุ่มวัย และวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง
7 ผลลัพธ์การ ดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1) ประชาชนในชุมชนเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลลดลงจากปีก่อน 2) ผู้คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น จากผลการตรวจสุขภาพ และสถิติการเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไชมันในเลือดสูงของคนในชุมชนลดลง 3) ผู้นำการออกกำลังกายหรืออาสาสมัคร มีความรู้และทักษะด้านหลักการออกกำลังกาย สามารถนำการออกกำลังกายให้กับชุมชน อบรมความรู้ด้านการออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับบุคคลในชุมชนให้เหมาะสมแต่ละช่วงวัย 4) ชุมชนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีการแต่งตั้งผู้นำทีมร่วมแก้ปัญหาสุขภาพด้วยการออกกำลังกายในชุมชน 5) ชุมชนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินงานส่งเสริมการออกกำลังกายของชุมชนเองไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาสุขภาพให้กับชุมชนอื่น 6) ชุมชนได้รับเชิญให้ไปแสดงกิจกรรมการออกกำลังกายในการแข่งขันต่าง ๆ

จากตารางสรุปได้ว่า ผลการพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ตัวชี้วัดที่ได้รับคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นตามเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ อยู่ในระดับมากขึ้นไป และมีมติเป็นฉันทามติ โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการลงคะแนนจำนวน 2 รอบ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 46 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ทรัพยากร จำนวน 6 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคล และวัสดุ อุปกรณ์

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำ จำนวน 12 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้นำภาครัฐ การคัดเลือกผู้นำชุมชน ด้านการปฏิบัติงานของผู้นำ

องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 10 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

องค์ประกอบที่ 4 เครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ จำนวน 6 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเครือข่าย/การเชื่อมประสานกับเครือข่าย

องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการบริหาร จำนวน 3 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับการจัดการ

องค์ประกอบที่ 6 ผลผลิตการดำเนินงาน จำนวน 3 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับสถานที่ กิจกรรม

องค์ประกอบที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงาน จำนวน 6 ตัวชี้วัด เกี่ยวข้องกับการรับผลประโยชน์

ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

การตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย หลังจากการหาฉันทามติ โดยใช้เทคนิคเดลฟายในรอบที่ 2 แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความเที่ยง Inter - rater reliability (IRR) ของผู้ประเมิน 2 ท่าน

Measure of Agreement	Inter-rater reliability	Value	p
	Kappa	0.99	0.000**

(P-value < .01)

ผลการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพ 46 ตัวชี้วัดที่ได้รับการคัดเลือกทั้งหมดนี้จะถูกนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเที่ยง Inter - rater reliability (IRR) โดยใช้สถิติ Cohen's kappa พบว่า ค่า IRR แสดงผลการประเมินสอดคล้องกันในระดับดีมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($K = 1.00$, P-value < .01)

อภิปรายผล

การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1. กรอบและตัวชี้วัดศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ประกอบด้วย เรียงตามลำดับแนวคิดโมเดลเชิงตรรกะ (Logic Model Evaluation Approach) ที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และผลลัพธ์ ดังนี้

1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ทรัพยากรและภาวะผู้นำ

1.1) ตัวชี้วัดด้านทรัพยากรที่ผ่านการคัดเลือกโดยมีฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล และวัสดุ อุปกรณ์ เนื่องด้วยทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยนำเข้าประการหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการตามหลักการ 4 M's จะต้องมียุทธศาสตร์ของทรัพยากรขององค์กร (Department of Health, 2019) อีกทั้งการดำเนินงานด้านสุขภาพในชุมชนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนจะต้องอาศัยการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน มาใช้ในการดำเนินงานวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและ

สภาพแวดล้อมของชุมชน (Mahithorn Chittakasem, Santipong Plungsuwan & Somphot Aneksuk, 2011) และงานวิจัยของชนิตา ไกรเพชร อนันต์ เมฆสุวรรณ และนิศานาถ เนตรบารมี (Chanita Kraipetch, Anan Meksawan, & Nisanart Netbaramee, 2014) บงกภู พัฒนา และมนิฉาย (Bongkod Phattana, & Mano Maneechai, 2015) และ Haggis, Sims - Gould, Winters, Gutteridge, & McKay (2013) ที่ได้พบว่า ตัวชี้วัดที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์จะต้องมีการจัดวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจน สิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ

1.2) ตัวชี้วัดด้านภาวะผู้นำที่ผ่านการคัดเลือกโดยมีฉันทามติจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย การคัดเลือกผู้นำภาครัฐ การคัดเลือกผู้นำชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้นำ เนื่องจากตัวชี้วัดนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินงานจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เนื่องด้วยผู้นำภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ มีสติปัญญา มีวุฒิภาวะที่สามารถจะเป็นผู้นำของประชาชนจำนวนมากในท้องถิ่นได้ เพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ (Pitnitha Pannasil, Sanya Kenaphoom, & Saowalak Kosolkittiamporn, 2015) การคัดเลือกผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีกระบวนการในการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้บริหารเหล่านี้ จากประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น (Act of Municipality (No. 14) B.E. 2562, 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาพร ศรีนวล (Nichaphorn Srinoul, 2019) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการตนเองด้านนวัตกรรมสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานชุมชนประสบความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพและเมื่อได้ผู้นำที่มีคุณภาพแล้ว จะทำให้การบริหารจัดการในชุมชนทำได้อย่างเป็นระบบ เกิดการปฏิบัติงานของผู้นำที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

2) ปัจจัยกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ และกระบวนการบริหาร

2.1) ตัวชี้วัดด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการคัดเลือกโดยมีฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เนื่องด้วยสิ่งสำคัญส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อับดุลคอเล็ด เจตะ (Apdunkoled Che-tae, 2014) พบว่า ลำดับขั้นตอนการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจากการนำกระบวนการมาใช้ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน

2.2) ตัวชี้วัดด้านเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพ ผ่านการคัดเลือกโดยมีฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของเครือข่าย/การเชื่อมประสานกับเครือข่าย และการสร้างเครือข่าย จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทำให้การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องมาจากความสามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจ ประสานทรัพยากรร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะการสร้างจุดศูนย์รวมของความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ซึ่งจะทราบความต้องการที่แท้จริง สภาพแวดล้อมและช่วยกันแก้ปัญหาอุปสรรค ระดมสรรพกำลังของภาคีเครือข่าย เพื่อให้การสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย นันทนาการเพื่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ดำเนินไปได้โดยเกิดประโยชน์ส่วนรวมสูงสุด (Nichaphorn Srinoul, 2019; Kunwadee Rojpaisarnkit, & Warakorn Kreingkaisakda, 2017; Haggis et al., 2013) โดยการจัดโครงสร้างเครือข่ายสุขภาพในชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการจัดวางตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานบุคคลและกลุ่ม ในแต่ละชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งการจัดโครงสร้างเครือข่ายมีหลายรูปแบบ

ดังเช่น กองสุขศึกษา (Health Education Division, 2013) ได้กล่าวถึง ระบบโครงสร้างเครือข่ายที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบตามแนวดิ่ง เป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ จัดลำดับลดหลั่นกันลงไปตามโครงสร้างบังคับบัญชาตามลำดับชั้น และรูปแบบตามแนวราบ เป็นโครงสร้างเครือข่ายที่เน้นการประสานงาน/การมอบหมายงานและความร่วมมือในแนวราบ อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำที่เป็นจุดเชื่อมต่อ

2.3) ตัวชี้วัดด้านกระบวนการการบริหาร ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ ให้เป็นตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย การจัดการ เนื่องจากการจัดการบริหารด้านกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพนั้น ถูกกำหนดไว้ในนโยบายของประเทศต่อการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ รัฐบาลไทยโดยกระทรวงมหาดไทยได้มีการกำหนดนโยบายทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด จนกระทั่งระดับท้องถิ่น มีการจัดการแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติหลายฉบับที่ผ่านมา โดยมุ่งส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน (Bureau of Social Economic Development and Participation, n.d.)

3) ปัจจัยผลผลิต (Output) ผลผลิตการดำเนินงาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ ให้เป็นตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย สถานที่ กิจกรรม เนื่องจากการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ต้องมีองค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกายจะต้องปลอดภัย และมีความเป็นมาตรฐาน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการออกกำลังกาย (Anothai Palitnonkert et al., 2018) นอกจากนี้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (14) ประเด็น ศักยภาพการกีฬา (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กล่าวถึงแผนแม่บทประเด็นศักยภาพการกีฬา ประกอบด้วย 3 แผนย่อย คือ การส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิต ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ สถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการออกกำลังกายและนันทนาการ ส่งเสริมให้การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการร่วมลงทุน และบริหารจัดการสนามกีฬาในระดับชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019)

4) ปัจจัยผลลัพธ์ (Outcome) ผลลัพธ์การดำเนินงาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีฉันทามติ ให้เป็นตัวชี้วัดที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย การรับผลประโยชน์ การดำเนินการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถช่วยส่งเสริมสุขภาพของร่างกายลดภาวะการเป็นโรคไม่ติดต่อต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดัน ไขมันในหลอดเลือดสูง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคจุฑานันท์ สมมุง ศศิธร สกุлкиม เนตรดาว จิตโสภากุล จุฑารัตน์ พิมสาร และอรรวรรณ เจริญผล (Pakjutanan Sommung, Sasithorn Sakulkim, Netdao Jitsophakul, Chutharat Phimsan & Orawan Jareonpol, 2019) ที่พบว่า การส่งเสริมการออกกำลังกายที่บ้านในชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลขุนพิตเพ็ง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มทดลองมีโรคประจำตัว อาการเจ็บปวดบริเวณต่าง ๆ ของร่างกาย มีการรับรู้ความสามารถตนเองในการออกกำลังกาย สมรรถภาพทางกายดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรขยายผลจากการวิจัยพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมพลศึกษา กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. สามารถนำตัวชี้วัดที่ได้ไปพัฒนาเป็นระบบประเมินศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี เกิดการดำเนินงานที่เป็นระบบภายในชุมชน และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

3. บุคลากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการออกกำลังกายในชุมชนสามารถรวบรวมและรายงานผลการสะท้อนผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงาน เพื่อใช้ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

2. ควรมีการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานจากผลการประเมินศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินประสิทธิภาพของชุมชนในการส่งเสริมการออกกำลังกาย

References

- Act of Municipality (No.14) B.E. 2562. (2019). *Ratchakitchanubaksa*. Volume 136, Session Number 50 A, pp. 164 - 176.
- Anothai Palitnonkert, Piyawan Seubwisad, Orapan Kannang, Kanokpan Srisoy, Rohaya Matta, Wilaiphan Bunrot & Manirat Saesue. (2018). Factors related to exercise behavior of physical therapy students in Huachiew Chalermprakiet University. *HCU. Journal*, 21(42), 55 - 64.
- Apdunkoled Che-tae. (2014) *Citizen engagement in development of KOH SWARD community, Praiwan sub-district, Tak Bai district of Narathiwat* (Unpublished master's thesis), Ramkhamhaeng University.
- Bongkod Phattana, & Mano Maneechai. (2015). *Health promotion model of local administrative organization at region 3 health provider*. Retrieved from http://164.115.27.97/digital/files/original/77cb0d7eb167a00705_97bf51676329f7.pdf
- Bortz, J & Doring, N. (2002). *Method and evaluation* (3rd ed.). Springer.
- Bureau of Social Economic Development and Participation. (n.d.). *Chapter 1 Policy importance definition of exercise and sports for health*. Retrieved from http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2011/9/1054_4150.pdf
- Chanita Kraipetch, Anan Meksawan, & Nisanart Netbaramee. (2014). *Development of exercise model to promote health for elderly in midland province by community participation*. Institute of Physical Education Anghong Campus.
- Clark, L.A. & Watson, D. (1995). Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), 309 - 319.
- Department of Health. (2019). *Management guidelines for the promotion of healthy physical activity of local administrative organizations*. Retrieved from <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/index.php/media/x5B>
- Ekasak Hengsuko. (2014). Capacity in health promotion by exercise of senior people. *SDU Research Journal Humanities and Social Science*, 10(3), 130 - 142.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.

- Haggis, C., Sims - Gould, J., Winters, M., Gutteridge, K., McKay, H.A. (2013). Sustained impact of community - based physical activity interventions: Key elements for success. *BMC Public Health*, 13(1).
- Health Education Division. (2013, April). *Networking and participation in community health behavior change*. Retrieved from <http://www.hed.go.th/linkhed/file/91>
- Hong, S.Y. & Jun, S.Y. (2017), Community capacity building exercise maintenance program for frail elderly women. *Asian Nursing Research*, 11(3), 166 - 173.
- Jeeradert jeedang. (2012). Potential of community strength: A comparative study of Bann Wangpong Muangkaew Subdistrict and Bann Thawangtong Maerimtai subdistrict, Maerim district, Chiangmai province. *The 9th National Kasetsart University Kamphaeng Saen Conference*, (2095 - 2102).
- Kunwadee Rojpaisarnkit, & Warakorn Kreingkaisakda. (2017). Development of guidelines for implementation of the community for developing well - being of the elderly. *Association of Researchers Humanities and Social Sciences*, 22(1), 81 - 97.
- Lambert, M. J., Burlingame, G. M., Umphress, V., Hansen, N. B., Vermeersch, D. A., Clouse, G. C., & Yanchar, S.C. (1996). The reliability and validity of the outcome questionnaire. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 3(4), 249 - 258.
- Mills, T., Lawton, R., & Sheard, L. (2019). Advancing complexity science in healthcare research: the logic of logic models. *BMC Medical Research Methodology*, 19(1), 1 - 11. <https://doi.org/10.1186/s12874-019-0701-4>
- Mahithorn Chittakasem, Santipong Plungsuwan, & Somphot Aneksuk. (2011). Exercise and sport promotion model in community following the sufficiency economy philosophy. *Exercise and Sport Science*, 8(1), 32 - 48.
- Narong Srikriengthong, & Thirawat Chantuk. (2016). The development of real - time motivation indicator of Beauty Adviser (BA) and Product Consultant (PC). *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 119.
- Nichaphorn Srinoul. (2019). The development of self - management model of health innovation to strengthen community. *Inthaninthaksin*, 14(1), 93 - 119.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Master plan under the national strategy (14) Issues on Sports Potential (2018 - 2037)*. Retrieved from <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/14-ศักยภาพการกีฬา.pdf>
- Pakjutanon Sommung, Sasithorn Sakulkim, Netdao Jitsophakul, Chutharat Phimsan & Orawan Jareonpol. (2019). Effects of home exercise on exercise behavior and physical fitness among elderly in Khunpadpeng sub - district municipality, Suphanburi province. *Health Education*, 42(1), 43 - 54.
- Pitnitha Pannasil, Sanya Kenaphoom, & Saowalak Kosolkittiamporn. (2015). The role of local executive in the 21st Century. *MCU Peace Studies*, 3(2), 146 - 161.

Siam KaewWichit, Phenkan Kanchanarat, & Sirikwan Brihar. (2012). *Development of potential quality indicators for assessing drug system management at the community hospitals* (Report No. DRL 020351). Chiang Mai: Chiang Mai University.

Supachchaya Sunanta. (2018). Local government administration and its role in community health promotion. *Public Health & Health Laws*, 4(1), 98 - 107.

The Board of Directors for the preparation of the National Health Development Plan No. 12. (2016). *Health improvement plan national (12), (2017 - 2021)*. Ministry of Public Health.

The Public Relations Department Region 3 Chiangmai. (2019, December 26). *Driving the policy to promote exercise of the Ministry of Public Health (3 projects)*. Retrieved from https://region3.prd.go.th/region3_ci/topic/news/610

Victorian Foundation for Survivors of Torture (Foundation House). (2017). *A framework for community capacity building*. Retrieved from https://www.foundationhouse.org.au/wp-content/uploads/2017/11/FOUNDATION-HOUSE-COMMUNITY-CAPACITY_SCREEN_COMB.pdf

---

Received: June, 30, 2021

Revised: August, 23, 2021

Accepted: August, 24, 2021

*Academic Journal of
Thailand National Sports University*

